

УДК 159.923

«SOFT SKILLS» ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Іванова Л.В., Скорнякова О.В.

Одеський технічний коледж
Одеської національної академії харчових технологій

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-22>

В статті розглянуто актуальність здобуття та розвитку у майбутніх фахівців особистісних якостей («*soft skills*»), проведено теоретичний аналіз на предмет визначення переліку особистісних якостей як важливих складових конкурентоспроможності майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Систематизовано перелік «*soft skills*» для фахівців з інформаційних технологій. Представлено результати опитування студентів та викладачів Одеського технічного коледжу. Респондентам було запропоновано визначитися з переліком найбільш пріоритетних «*soft skills*» конкурентоспроможних ІТ-фахівців та визначити міру їх важливості – визначити рангове місце для кожної якості.

Ключові слова: конкурентоспроможність, особистісні якості фахівця, індивідуальні та професійно-важливі якості фахівця, *soft skills*, ІТ-фахівець, інформаційні технології, ранжування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Досягнення останніх років у галузі інформатики та комунікацій призвели до створення нової системи знань. Інформаційні технології

нині є невід'ємним фактором функціонування установ та організацій; безпосередньо впливають на стан та перспективи розвитку інших галузей науки та промисловості. Саме галузь інформа-

ційних технології найбільш динамічно та успішно розвивається в сучасній Україні, а якість підготовки ІТ – фахівців дуже важлива для інтелектуального потенціалу суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційні технології ви-значено одним з пріоритетних напрямів розвитку на період до 2020 року згідно з Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та у «Державній програмі розвитку галузі інформаційних технологій на період до 2023 року». Про підтримку галузі державою свідчить активна робота по створенню та запровадженню професійних стандартів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, діяльність галузевої Асоціації «Інформаційні технології України», створення громадської організації «Рада з конкурентоспроможності індустрії інформаційно-комунікаційних технологій України» (УСС). Спостерігаємо зміни на законодавчому рівні – прийняття Національної рамки кваліфікацій, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про національну програму інформатизації», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Державної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття) та інших нормативно-правових актів.

Проблеми та особливості підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій розглядали в своїх дослідженнях багато вітчизняних та зарубіжних вчених-дослідників, зокрема А. Власюк, Т. Гура, Л. Гришко, Л. Добровська, Л. Зубик, О. Каверіна, Т. Ковалюк, Л. Курзаєва, І. Мендзєбровський, Т. Морозова, О. Павлов, В. Седов, Д. Щедрольськев та інші. У працях Т. Гура, Л. Добровської, О. Каверіної, Т. Ковалюк, Д. Мустафіної увага приділялась проблемі формування конкурентоспроможності фахівців-програмістів, інженерів-програмістів, випускників технічних університетів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Подальший розвиток ІТ-галузі та її конкурентоспроможність залежить від правильного вибору концепції підготовки ІТ-фахівців у вищій школі, основною ідеєю якої має стати максимальне наближення освітнього процесу до вимог галузі, створення умов підготовки компетентного конкурентоспроможного фахівця, психологічно готового до майбутньої професійної діяльності.

За даними дослідження Exploring Ukraine IT Outsourcing Industry, українські заклади освіти щорічно випускають близько 16 тис. фахівців у сфері інформаційних технологій [1]. Однак, попит та пропозиції на ринку в галузі інформаційних технологій залишаються не збалансованими. І щомісяця українські ІТ-компанії оприлюднюють близько трьох тисяч нових вакансій. Нажаль, наразі все частіше мова йде про невідповідність існуючої системи підготовки фахівців реальним вимогам ринку та, зокрема, і у галузі інформаційних технологій. А. Яворський, віце-президент компанії GlobalLogic, стверджує, що «кількість молодих фахівців, здатних займатися ІТ, на сьогоднішній день достатня, але їх якість грає не менш важливу роль. На жаль, сучасна система освіти в Україні не встигає за трендами в галузі ІТ-технологій» [2]. З такою думкою згоден і Я. Любинець, голова ради директорів компанії SoftServe [3]. Керуючий директор Luxoft Ukraine О. Альхімович зазначає, що заклади освіти через застарілі програми навчання не дають молодим фахівцям розуміння ви-

мог бізнесу. Вона зазначила, що «ринку потрібні фахівці, які працюють на краю інноваційних рішень, вмюють думати, творити, створювати складні креативні рішення» [4].

Проведений аналіз показав, що сьогодні роботодавці потребують фахівців з досвідом роботи та наявним спектром професійних знань, з розвинутими особистісними навичками, які суттєво підвищують ефективність праці. Така позиція підтверджується результатами вивчення резюме та вакансій на спеціалізованих ресурсах та сайтах провідних роботодавців ІТ-галузі [5-10].

Мета статті – визначити перелік особистісних якостей та характеристик (так званих «soft skills»), які необхідні майбутньому ІТ-фахівцеві для ефективного вирішення професійних задач.

Виклад основного матеріалу. Фактично, при підборі персоналу перевіряється відповідність претендента вимогам, які поділяються на дві категорії [11]: «жорсткі» та «м'які» вимоги.

«Жорсткі вимоги» (професійні якості або «hard skills») – це професійні уміння, навички та знання, які необхідні для виконання професійних задач. Їх можна виміряти, об'єктивно оцінити. Вони пов'язані зі знанням фундаментальних та спеціальних дисциплін, здобуттям практичної підготовки тощо. Але вони значно залежать від сфери діяльності компанії та можуть відрізнятися [12; 13; 14].

«М'які» вимоги (особистісні якості або «soft skills») об'єднують ряд психологічних характеристик, властивостей та вмінь, які можна згрупувати. Ці якості складно виміряти, а тому їх оцінка носить суб'єктивний характер. Більшість роботодавців вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння. Професійні вміння та навички застарівають, а «soft skills» є актуальними завжди [11; 15]. За твердженням Г. Бабій, особистісні якості є доповненням професійних, а професійні якості обумовлюють ті особистісні якості, які повинен мати або розвивати в собі фахівець для професійного зростання [13]. По суті, soft skills – це навички, вміння та характеристики, які дозволяють бути успішними у професійній діяльності. До них відносять: лідерські якості та вміння працювати у команді, вміння навчати та проводити переговори, вміння ставити та досягати поставлених цілей, управління часом, цілеспрямованість, презентаційні навички, навички ефективної комунікації, стресостійкість, креативність, творчий підхід до вирішення завдань та аналітичні здібності, тощо. Сталося переліку, як і класифікації soft skills, не існує. Оскільки, зрозуміло, що для різних видів діяльності пріоритетними є різні види soft skills [14; 15].

Слід зазначити, що у різних країнах триває діалог між роботодавцями та закладами освіти щодо визначення т.з. «навичок майбутнього», які можуть стати ключовими для фахівця. Досліджується дане питання і в Україні. Дослідження Світового банку «Навички для сучасної України» (2015 р.) показали, що в Україні існує значний попит на розвинуті когнітивні уміння, самоорганізацію, стійкість, командну роботу та бажання вчитися [16]. За останні роки суттєвих змін даний перелік не зазнав. Так, згідно дослідження, проведеного Центром «Розвиток КСВ» протягом липня-серпня 2016 року, найбільший попит серед українських роботодавців мають такі навички:

вміння працювати в команді, комунікабельність, аналітичне мислення, здатність швидко навчатися, гнучкість, відповідальність, ініціативність, грамотна письмова та усна мова, емоційний інтелект. Разом з тим, у перспективі 2030 року, на думку все тих же респондентів, найбільший попит матимуть критичне мислення та проектний підхід до вирішення завдань [17].

У рамках нашого дослідження, для проведення об'єктивного аналізу на визначення переліку та структури конкурентоспроможності майбутніх фахівців з інформаційних технологій, необхідно окреслити систему знань та вмінь, визначити перелік особистісних якостей та характеристик (так званих soft skills), які необхідні майбутньому ІТ-фахівцеві для ефективного вирішення виробничих задач, враховуючи вимоги усіх зацікавлених сторін – роботодавців, державних та приватних установ, освітніх закладів.

На «Порталі професійного консультування» [18] представлено професіограму фахівця з інформаційних технологій. По суті, це документ, у якому подано комплексний, систематизований і всебічний опис об'єктивних характеристик професії і вимог до індивідуальних психологічних особливостей людини. В переліку особистісних якостей, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності в ІТ-галузі, зазначені такі як: відповідальність, уважність, терплячість, старанність, систематичність у роботі, акуратність, логічне мислення, завзятість, наполегливість, гнучкість і динамічність мислення, уміння самостійно приймати рішення, цілеспрямованість, технічні здібності, математичні здібності, аналітичне мислення.

Серед роботодавців, як засвідчує аналіз вакансій та об'яв на спеціалізованих ресурсах та сайтах [5-10], в переліку особистісних якостей та психологічних характеристик ІТ-фахівця переважають креативність, бажання навчатися, стресостійкість, багатозадачність та вміння працювати у команді, навички спілкування, прагнення до лідерства, здатність до індивідуального мислення, розвинуте логічне мислення та математичні здібності, глибокі аналітичні здібності, терплячість, наполегливість та цілеспрямованість, відповідальність, мобільність, здатність до новаторства.

На базі Одеського технічного коледжу Одеської національної академії харчових технологій було проведено опитування серед студентів старших курсів напрямку підготовки «Комп'ютерна інженерія» та викладачів закладу. Респондентам було запропоновано визначитися з переліком найбільш пріоритетних особистісних якостей конкурентоспроможних ІТ-фахівців та визначити міру їх важливості – рангове місце для кожної якості. Особливо враховувалася думка студентів та викладачів. Всього у дослідженні на даному етапі взяли участь 126 осіб.

Слід зазначити, що було визначено більше 30 характеристик, що на думку респондентів, є обов'язковими для конкурентоспроможного фахівця. Дані були детально вивчені та проаналізовані. Для подальшої обробки результатів, ми згрупували дані наступним чином:

– індивідуальні якості: терплячість, наполегливість, цілеспрямованість, стресостійкість,

уважність, відповідальність, ініціативність, старанність, автономність та самостійність у прийнятті рішень, амбіційність;

– професійно-важливі якості: здатність до творчості, креативність, професійна мобільність та гнучкість, технічне мислення, готовність до ризику, критичне мислення, бажання досягти успіху та розвиватися, вміння працювати з людьми, здатність працювати в команді, організаційські здібності, лідерські здібності.

Результати ранжування пріоритетних особистісних якостей конкурентоспроможного ІТ-фахівця представлено на рисунках 1, 2.

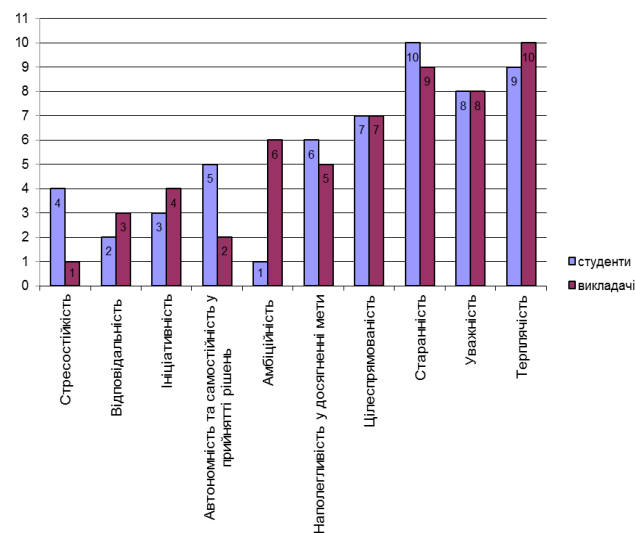

Рис. 1. Ранжування пріоритетних особистісних індивідуальних якостей майбутніх конкурентоспроможних ІТ-фахівців

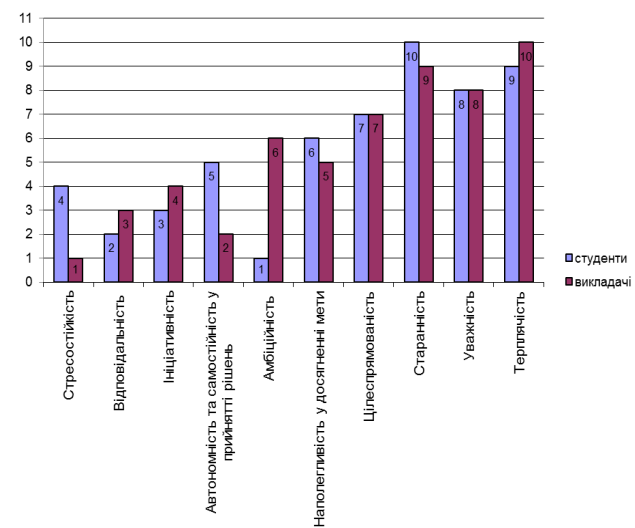

Рис. 2. Ранжування пріоритетних особистісних професійно-важливих якостей майбутніх конкурентоспроможних ІТ-фахівців

Як показали результати дослідження, серед студентів та викладачів немає однаковості в оцінюванні важливості особистісних якостей майбутнього ІТ-фахівця. Так, серед пріоритетних індивідуальних якостей студенти на перше місце поставили амбіційність, а викладачі – стресостійкість. Серед особистісних професійно-важ-

ливіх якостей на перше місце студенти поставили технічне мислення. Викладачі – прагнення до успішної діяльності та вдосконалення. Таку розбіжність можна пояснити певними причинами: наявністю або відсутністю професійного та життєвого досвіду, соціальним статусом або віком респондентів, а також недостатньою проінформованістю респондентів-студентів щодо реальних умов та вимог ринку до фахівця з інформаційних технологій.

Результати такого дослідження дозволяють зробити наступні **висновки**: ринок праці сьогодні вимагає від особистості всебічного розвитку, який забезпечував би конкурентоспроможність фахівця вже на початку його професійної діяльності, важливе значення слід приділяти не тільки

професійним знанням фахівця зі спеціальності, а й його здатності оперативно реагувати на вимоги ринку, безперервно займатися самоосвітою, вміти спілкуватися і брати відповідальність за результат власної діяльності. Однак, випускники навчального закладу мають низьку обізнаність про різні сторони професійної діяльності та на початку своєї кар'єри можуть зустрітися з труднощами, пов'язаними з відсутністю повної інформації щодо вимог працедавців до фахівців з інформаційних технологій. Ми вважаємо за необхідне врахувати результати дослідження при проведенні констатувального та формувального етапів експерименту при роботі над дисертаційним дослідженням «Формування конкурентоспроможності майбутніх ІТ-фахівців у технічних коледжах».

Список літератури:

1. Турчин О.П. Аналіз ІТ-сегменту ринку праці. Молодий вчений. С. 53-55.
2. Яворський А. Майбутнє для молодих ІТ-фахівців в Україні. 2017. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/yavorsky_a.html (дата звернення 27.10.2018).
3. Бурдига І. ІТ-бум в Україні: ринок росте – освіта відстає. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/it-бум-в-україні-ринок-росте-освіта-відстає/a-41453482> (дата звернення 27.10.2018).
4. Альхімович О. ІТ-освіта: потрібна еко-система. 2017. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/alchymovich/it-osvita-chi-potribna-eko-sistema-1710580.html> (дата звернення 27.10.2018).
5. Робота на yandex. URL: <https://rabota.yandex.ua> (дата звернення 27.10.2018).
6. Сайт компанії LizardSoft. URL: <http://www.lizard-soft.com> (дата звернення 27.10.2018).
7. Сайт компанії Luxoft Ukraine. URL: <http://www.luxoft.ru> (дата звернення 27.10.2018).
8. Сайт компанії NetCracker. URL: <http://www.netcracker.com> (дата звернення 27.10.2018).
9. Сайт поиска работы № 1 в Украине. URL: <https://www.work.ua> (дата звернення 27.10.2018).
10. Сайт пошуку роботи. URL: <http://www.jobs.ua/ukr> (дата звернення 27.10.2018).
11. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування: Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2015. № 2. С. 162-167.
12. Щедрольське Д.Є. Компетентнісний підхід до підготовки інженерів-програмістів: Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. 4(24). URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/ITZN/2011_4/11schdey.pdf (дата звернення 27.10.2018).
13. Бабій Г.В. Аналіз вимог до особистісних та професійних якостей інженерів із програмного забезпечення в контексті формування готовності до професійного спілкування : Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. 2013. № 7. С. 17-21.
14. Власюк А. Підготовка фахівців з інформаційних технологій у контексті сучасних вимог. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/18950-pidgotovka-faxivciv-z-informacijnix-texnologij-u-konteksti-suchasnix-vimog.html> (дата звернення 27.10.2018).
15. Длугунович Н.А. Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців: Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. С. 239-242.
16. Del Carpio, Ximena, Olga Kupets, Noël Muller, and Anna Olefir. 2017. Skills for a Modern Ukraine. Overview booklet. World Bank, Washington, DC. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.
17. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Навички для України 2030: погляд бізнесу. Київ, 2016. 36 с.
18. Портал професійного консультування. URL: <http://profi.org.ua/profes/profes.shtml> (дата звернення 27.10.2018).

Иванова Л.В., Скорнякова Е.В.

Одесский технический колледж

Одесской национальной академии пищевых технологий

«SOFT SKILLS» КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ИТ-СПЕЦИАЛИСТА

Аннотация

В статье рассматривается актуальность получения и развития у будущих специалистов личностных качеств («soft skills»), проведён теоретический анализ с целью определения перечня личностных качеств как важных составляющих конкурентоспособности будущих специалистов с информационных технологий. Систематизирован перечень таких составляющих. Представлены результаты опроса, проводимого среди студентов и преподавателей Одесского технического колледжа. Респондентам предложено было определиться с перечнем наиболее приоритетных качеств «soft skills» конкурентоспособных будущих ИТ-специалистов и определить меру их важности – указав ранговое место для каждого показателя из перечня.

Ключевые слова: конкурентоспособность, личностные качества, индивидуальные и профессионально-важные личностные качества специалиста, soft skills, ИТ-специалист, информационные технологии, ранжирование.

Ivanova L.V., Skornyakova E.V.

Odessa Technical College

Odessa National Academy of Food Technologies

SOFT SKILLS – IMPORTANT COMPONENT OF COMPETITIVENESS OF SPECIALISTS ON INFORMATION TECHNOLOGIES

Summary

The article discusses the relevance of the acquisition and development of personal qualities in future specialists, a theoretical analysis was conducted to determine the list of personal qualities as important components of the competitiveness of future specialists with information technologies. A systematic list of such components. Presents the results of a survey conducted among students and teachers of the Odessa Technical College. Respondents were asked to decide on the list of high-priority “soft skills” qualities of competitive future IT specialists and determine the measure of their importance – indicating the rank for each indicator from the list.

Keywords: competitiveness, personal qualities, individual and professional personal qualities of a specialist, soft skills, IT-specialist, information technologies, ranking.